

SUOMEN
ILMASTOPANEELI
The Finnish Climate
Change Panel

OSALLISTAMISEN MERKITYS
ILMASTOPOLITIIKASSA

MARJA JÄRVELÄ, TIMO LANKI, ILKKA RATINEN, TEEA KOR-
TETMÄKI, SUVI HUTTUNEN, ANNI TURUNEN

Suomen ilmastopaneeli

**Policy Brief
1/2019**

Osallistamisen merkitys ilmastopolitiikassa

Yhteiskunnan monien toimijoiden osallistaminen politiikkatoimien suunnitteluun ja toteuttamiseen on arvokasta sekä itsessään että vaikutustensa vuoksi. Osallistaminen edistää demokratian toteutumista ja auttaa tekemään perusteltuja arvioita ilmastotoimien oikeudenmukaisuudesta. Osallistamisen itseisarvo kytkeytyy siihen, millainen päätöksenteko yhteisissä asioissa on hyväksyttävää ja soveliasta. Osallistaminen tuottaa myös hyötyjä päätöksenteolle: sen voidaan ajatella parantavan päätösten oikeutusta, hyväksyttävyyttä, ja niiden toimeenpanon tehokkuutta. Mahdollisuus osallistua päätöksentekoon vähentää politiikkaa kohtaan tunnettua epäluottamusta. Hyvin toteutettu osallistaminen voi myös auttaa tekemään parempia päätöksiä ilmastopolitiikassa tuomalla uusia näkökulmia ja uutta tietoa mukaan keskusteluun.

Osallistaminen ei ole kuitenkaan ihmelääke eikä takaa automaattisesti parempaa ilmastopolitiikkaa. Osallistamisen tavat vaikuttavat huomattavasti siihen, mitä osallistuminen tuottaa päätöksentekoon ja miten se koetaan. Toimivalle osallistamiselle voidaan tunnistaa ainakin neljä ehtoa:

- 1) **Selkeä viestintä.** Osallistamisen tavoitteista on viestittävä selvästi niin, että osallistujat tietävät mitä asioita käsitellään ja mihin he voivat (ja eivät voi) vaikuttaa. Tämä edellyttää ennakkosuunnittelua.
- 2) **Aito vuorovaikutus.** Osallistujien on koettava, että heidän näkemyksillään on merkitystä lopputulokselle. Yksisuuntainen tiedottaminen ei ole aitoa osallistamista. Vuorovaikutuksen tapoja ovat esimerkiksi työpajat, paneelit ja useamman vaiheen sisältävät kyselyt tai haastattelut.
- 3) **Innostavuus.** Osallistujan on hyvä kokea, että juuri hänen panoksensa on tärkeä. Hyvin toteutettu osallistaminen mahdollistaa osallistumisen arjen kannalta riittävän helpossa ja mielekkäässä tilanteessa. Se myös lisää osallisuuden kokemusta ja halua toimia yhteisten asioiden eteen.
- 4) **Pitkäjänteisyys.** Osallistamisella tulee tavoitella pitkäjänteistä vaikuttavuutta ja sitouttamista. Osallistuminen ei saa olla liian työllistävää, mutta ei myöskään liian helppoa. Osallistamiselle tarvitaan pitkäjänteisiä kanavia ad hoc -ratkaisujen ja pikakyselyjen sijaan.

Osallistaminen politiikan arvioinnin välineenä

Yksi esimerkki osallistamisen mahdollisuuksista liittyy *ilmastotoimien* vaikutusten arviointiin. Ilmastotoimien vaikutukset ulottuvat pelkkiä ilmastopäästöjä tai ilmastomuutokseen sopeutumista laajemmalle. Ne voivat vaikuttaa ihmisten elämään ja terveyteen monin eri tavoin. Vaikutukset eivät myöskään ole välttämättä pelkättäviä tai huonoja. Esimerkiksi pyöräily edistää terveyttä liikunnan lisääntymisen kautta, mutta lisääntyvä pyöräily kapeilla väylillä voi lisätä liikenneonnettomuuksia.

Tunnistetut arviointikriteerit ilmastotoimien terveys- ja hyvinvointivaikutuksille¹

Terveys (sairastavuus ja kuolleisuus)	<ul style="list-style-type: none"> • Ilmansaasteet, melu • Liikunnan lisääntyminen • Liikenneonnettomuudet • Tartuntataudit, allergiat
Eriarvoisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Tuloerot (ml. työttömyys), palvelujen saavutettavuus, toimintamahdollisuudet, osallisuus, syrjäytyminen • Kohdistuminen erilaisiin väestöryhmiin: haavoittuvassa asemassa olevat, ikäryhmät, asuinpaikka, sukupuoli, sosioekonominen asema, erilaisten elinkeinojen harjoittajat • Oikeudenmukaisuus, myös globaali näkökulma
Henkinen hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> • Ilmastoahdistus suhteessa ristiriitaiseen tietoon ja omiin mahdollisuuksiin toimia • Yksinäisyys, stressin kokemukset • Elintapojen muuttamisen vaikeus ja siitä seuraava pahoinvointi, mielihyvän tai elämän merkityksellisyyden lähteiden poistuminen • Normien muutoksen myötä muiden paheksunta ilmastopäästöjä tuottavista teoista, joita omassa elämäntilanteessa mahdotonta välttää
Elämäntapa ja yhteisö	<ul style="list-style-type: none"> • Muutokset elämäntapaan, identiteettiin, valinnanvapauksiin • Yhteisöllisyys vs. elämäntapojen yksilöllinen eriytyminen

Osallistamalla kansalaisia ilmastopolitiikan suunnitteluun ja arviointiin voidaan saada arvokasta asiantuntijatietoa täydentävää tietoa ilmastopolitiikan paikallisista vaikutuksista ja siitä, miten kansalaiset suhteuttavat ilmastopolitiikan tuottamia hyötyjä ja haittoja toisiinsa. Näin voidaan välttää ilmastotavoitteisiin nähden liialliset haitalliset sivuvaikutukset tai tarpeeseen nähden alimitoitettut ilmastotoimet. Lisäksi osallistaminen mahdollistaa neuvottelun vaikutusten hyväksyttävyydestä ja mahdollisista kompensatioista.

Osallistaminen on keino välittää tietoa ja herättää kansalaisia pohtimaan sekä ilmastonmuutosta että ilmastopolitiikkaa. Näin voidaan auttaa ilmastopolitiikkaan kytkeytyviä toimijoita ymmärtämään, sanoittamaan ja käsittelemään vaikutuksia ja politiikan esiin nostamia huolia ja toiveita. Jo pelkkä lisääntyvä ymmärrys itse ilmastonmuutoksen aiheuttamista haitoista ja esitettyjen ratkaisujen selkeä yhteys ilmastonmuutoksen hillintään tai sopeutumiseen voivat lisätä ilmastotoimien hyväksyntää sekä vähentää niistä koettua haittaa hyvinvoinnille.

Keiden pitäisi osallistua?

Yleinen ja yksinkertainen vastaus on, että kaikkien tulisi osallistua ilmastotoimiin. Yleistä vastausta on syytä tarkentaa, sillä elämme yhteiskunnassa, jossa työnjako on vahva, ja ihmiset voivat vastata parhaiten ilmastohaasteeseen asemansa mukaan. Ihmisten ja yhteisöjen toimintaresurssit ovat muutoinkin erilaiset. Ihmiset ja organisaatiot ovat ilmastonmuutoksen ja ilmastotoimien vaikutusten kannalta eri tavoin haavoittuvia. On siis tärkeää, että osallistumiseen tarjoutuu mahdollisuuksia eriytyneesti paikallisten olosuhteiden mukaan.

¹ Nämä kriteerit tunnistettiin Ilmastopaneelin Osallistaminen ilmastopolitiikassa –hankkeen asiantuntijatyöpajassa 28.3.2017.

Jokaisen tulisi löytää vähintään yksi yhteisö, jossa toimia ja jonka kautta vaikuttaa sitoutuneesti. Esimerkiksi lähikoulun vanhempainyhdistys, työpaikka tai harrastusseura voivat tarjota arkeen sopivia osallistumiskanavia.

Eri tasoilla vaikuttavat yksilöt, yhteisöt ja paikallishallinnot voisivat yhdistää voimansa verkostoitumalla sekä luomalla ideoivia ja vakiintuvia vuorovaikutuskanavia. Laajempia alueita ajatellen kunnat voivat tehdä seudullista yhteistyötä tai toimia maakunnallisten ideafoorumien tuella. Seudullisessa yhteistyössä on helpointa tunnistaa tärkeimmät osallistettavat tahot ja muokata yhteistä profiilia.

Lopulta osallistaminen on tärkeää sekä suoraan että edustuksellisuuden periaatetta noudattaen. Tarvitaan vuorovaikutuskanavia lävitse eri toiminnan tasojen paikallisesta ytimestä kansalliseen ja globaaliin. Paikallinen osaava ilmastotoiminta voi kasvaa kansalliseksi ja kansainväliseksi idealähteeksi.